

Inventering och prioritering av rättsliga hinder

I bilagan redovisar Digg sektorsvis de behov som identifierades i inventeringen som myndigheten genomförde våren 2023. Här beskrivs även hur Digg bedömer att de bör prioriteras i det fortsatta arbetet med Välfärdsuppdraget.

Socialtjänsten

Rättsliga förutsättningar för att göra orosanmälningar digitalt sökbara

Inventeringen visar att det finns behov av att på ett enkelt och effektivt sätt kunna ta del av samtliga anmälningar om oro som gjorts för ett barn. Det förutsätter att anmälningarna blir digitalt sökbara. Nuvarande regelverk beskrivs som otydligt och hindrande för en sådan utveckling.

Frågan om att klargöra möjligheterna att hålla anmälningar om oro för barn som inte leder till en utredning sökbara, har varit aktuell under många år. Frågan behandlas senast i promemorian Fler verktyg i socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn (Ds 2023:15). I promemorian lämnar utredningen förslag som syftar till att lösa problemet. Promemorian har remitterats i juli 2023.

Med anledning av den nu pågående beredningen av promemorian bedömer Digg att frågan inte ska prioriteras i Digg:s fortsatta arbete med Välfärdsuppdraget.

Rättsliga förutsättningar för ökat informationsutbyte

I inventeringen beskrivs ett generellt behov för socialnämnden att ta del av information från andra nämnder, andra myndigheter och aktörer. Behovet lyfts särskilt vid utredningar om ekonomiskt bistånd. Den rättsliga regleringen i form av registerförfattningar, dataskyddsförordning, offentlighet- och sekretesslag uppges hämma det.

Frågan om ökat utrymme att ta del av information och förenklade möjligheter till informationsutbyte behandlas just nu i många utredningar. Flera av utredningarna berör direkt eller indirekt socialtjänstens verksamhet. Ett exempel är utredningen Förbättrat informationsutbyte och en mer ändamålsenlig lagreglering för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten (dir. 2023:65).

Med anledning av de utredningar som nu pågår bedömer Digg att frågan inte bör prioriteras i det fortsatta arbetet med Välfärdsuppdraget.

Rättsliga förutsättningar för att inhämta och behandla personuppgifter för kvalitetsuppföljning

I inventeringen framkommer att kommuner och regioner har behov av att kunna inhämta och behandla personuppgifter för kvalitetsuppföljning på individ- och

verksamhetsnivå inom bland annat omsorg och hälso- och sjukvård. I dag varierar möjligheterna till kvalitetsuppföljning beroende på hur regioner och kommuner valt att organisera sina nämnder och i vilken omfattning de använder sig av privata vårdinstanser eller omsorgsgivare.

Frågan om att se över regelverket för att möjliggöra kvalitetsuppföljning över organisationsgränser har hanterats i flera tidigare utredningar. I betänkandet Informationsöverföring inom vård och omsorg (SOU 2021:4) och i promemorian Uppgiftsskyldighet för utförare inom socialtjänsten (S2022/02856) lämnas förslag till reglering för att möjliggöra sådan kvalitetsuppföljning. Utredningarna har remitterats under 2022. Förslagen har ännu inte lett till några lagstiftningsåtgärder (prop. 2021/22:177 s. 34).

Med anledning av att frågan relativt nyligen hanterats i utredningar som tagit fram förslag till förändrad lagstiftning bedömer Digg att den inte bör prioriteras i det fortsatta arbetet med Valfärdsuppdraget.

Ökad tillgång till information från Arbetsförmedlingen genom SSBTEK

I inventeringen framkommer att det finns behov av att utöka de informationsmängder som kommunen kan hämta från Arbetsförmedlingen via SSBTEK (Sammansatt bastjänst för ekonomiskt bistånd). SKR har i september 2023 gjort en hemställan till regeringen om att utöka de informationsmängder som kommunen kan ta del av genom SSBTEK (SKR2023/01269).

I dag finns det bestämmelser i förordning (2008:975) om uppgiftsskyldighet i vissa fall enligt socialtjänstlagen (2001:453) och i förordning (2002:623) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten som uppges hindra det.

Frågan om Arbetsförmedlingen bör ges en utökad uppgiftsskyldighet gentemot socialnämnden behandlas bland annat i den nu pågående utredningen Drivkrafter och möjligheter i försörjningsstödet (dir. 2022:124 och dir. 2023:70).

Med anledning av den pågående utredningen bedömer Digg att frågan inte bör prioriteras i det fortsatta arbetet med Valfärdsuppdraget.

Ökad användning av välfärdsteknik för personer med nedsatt beslutsförmåga

I inventeringen framkommer behov av att kunna öka användningen av välfärdsteknik för personer med nedsatt beslutsförmåga. Avsaknaden av rättslig reglering uppges hämma användningen av välfärdsteknik för målgruppen.

Användning av välfärdsteknik har utretts i flera omgångar och under många år, dels inom socialtjänst, dels inom hälso- och sjukvård. I proposition Valfärdsteknik inom äldreomsorgen (prop. 2022/23:131) har regeringen lämnat förslag på reglering som syftar till att motverka den osäkerhet som finns. Propositionen har behandlats av riksdagen och nya bestämmelser börjar gälla den 1 mars 2024 (Riksdagens protokoll 2023/24:38, § 12).

Utredningen Valfärdsteknik inom socialtjänsten och verksamhet enligt LSS (dir. 2023:147) har i uppdrag att analysera och föreslå hur en reglering kan utformas så att personer med nedsatt beslutsförmåga kan få ta del av insatser genom digital teknik.

Med hänvisning till de lagstiftningsåtgärder och den utredning som nu pågår bedömer Digg att frågan inte bör prioriteras i arbetet med Valfärdsuppdraget.

Rättsliga förutsättningar för privat verksamhet att behandla personuppgifter

I inventeringen framkommer att det rättsliga utrymmet för privata verksamheter inom socialtjänsten att behandla personuppgifter för uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring av den egna verksamheten är mer begränsad än för det offentliga. Enligt 18 § förordning (2001:637) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten får privata verksamheter endast behandla personuppgifter för dokumentation av sådan vård, behandling eller omsorg av enskilda som ges inom verksamheten samt för administrationen av verksamheten.

Frågan om utrymmet för privata verksamheter att behandla personuppgifter för kvalitetsuppföljning och verksamhetsutveckling har noterats i betänkandet Informationsöverföring inom vård och omsorg men inte hanterats vidare på grund av hur utredningens direktiv var formulerat (SOU 2021:4 s. 354–355).

I likhet med vad som framförs i betänkandet anser Digg att det kan finnas skäl att utreda om bestämmelserna i förordning (2001:637) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten bör ändras för att göra möjligheterna till uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring mer enhetliga för kommunala nämnder och privata verksamheter. Digg bedömer dock att frågan endast har indirekt koppling till digitalisering och att den bör hanteras tillsammans med den större frågan om kvalitetsuppföljning över organisationsgränser. Frågan bör därför inte prioriteras av Digg det fortsatta arbetet med Valfärdsuppdraget.

Skolväsendet

Större rättsligt utrymme att bedriva fjärr- och distansundervisning

I inventeringen framkommer att det finns behov av att kunna bedriva fjärr- och distansundervisning i högre utsträckning än vad nuvarande bestämmelser i skollag (2010:800) och tillhörande förordningar medger. I Diggs arbete har framförallt kraven och ansökningsprocessen för att få bedriva distansundervisning som särskilt stöd framhållits som begränsande. SKR har i maj 2022 inkommit med en skrivelse till regeringen angående behovet av en översyn av regleringen (SKR 22/00693).

Digg bedömer att ett större rättsligt utrymme att bedriva fjärr- och distansundervisning skulle öppna för en snabbare övergång till digitala arbetssätt i skolväsendet och att nuvarande reglering därför kan betraktas som ett hinder för digitaliseringen. Samtidigt är regelverket relativt nytt. Begränsningarna och kravet på godkännande syftar till att säkerställa att undervisningsformerna används i situationer då det medför ett verkligt

mervärde för eleverna och att de utförs av huvudmän som har förutsättningar att genomföra dem med god kvalitet. Digg bedömer dels att det kan vara för tidigt att göra en större översyn av regelverket, dels att en sådan översyn i första hand behöver göras utifrån dess påverkan på kvaliteten i utbildningen. Frågan bör därför inte prioriteras i det fortsatta arbetet med Välfärdsuppdraget.

Digital betygshantering inom skolväsendet

I inventeringen framkommer att det finns rättsliga krav på att betyg ska utfärdas skriftligt och att betygshandlingar ska skrivas under och signeras fysiskt för att vara juridiskt giltiga (3 kap. 18 § skollagen [2010:800] och Skolverkets föreskrifter). Det gör att betygshanteringsprocessen till stor del är pappersbaserad vilket hindrar övergången till digitala arbetsätt. I dag antecknas betyg ofta i en digital tjänst hos huvudmannen för att sedan skrivas ut på papper så att handlingen kan signeras och skrivas under av rektor. I inventeringen framkommer även att tillgången till betygsuppgifter via digitala tjänster är begränsad, vilket försvårar för den enskilde medborgaren att till exempel använda betygsuppgifter i samband med jobbansökningar och hämmar övergången till digitala arbetsätt i processer där betygsuppgifter används som underlag för att kunna fatta beslut. Betygshanteringen är en omfattande process. Bara i grundskolan går det ca 1 100 000 elever som från och med årskurs 6 ska betygssättas (Skolverket, dnr 2022:2513). För varje elev och termin behöver en betygshandling skrivas ut och undertecknas penna på papper för att sedan hanteras i flera led.

Digg bedömer att en modern betygshantering är en viktig del i en digital infrastruktur i det offentliga Sverige. En översyn av den rättsliga regleringen av betygshandlingar och en utredning av de rättsliga förutsättningarna för att öka den digitala tillgången till betygsuppgifter och underlätta informationsutbyte kan leda till stora samhällsekonomiska vinster. Behovet bör därför prioriteras inom ramen för Välfärdsuppdraget.

Tillgång till e-tjänstelegitimation för lärare och annan personal

I inventeringen framkommer att digitala verktyg och e-tjänster används frekvent i skolväsendet och att den användningen förväntas öka. Digitala verktyg och e-tjänster ställer ofta krav på någon form av e-legitimation. I inventeringen lyfts den bristande tillgången till e-tjänstelegitimation som något som försvårar användningen.

Frågan om skyldighet för arbetsgivare att tillhandahålla e-tjänstelegitimation behandlas i betänkandet Användning av e-legitimation i tjänsten i den offentliga förvaltningen (SOU 2021:62). I betänkandet föreslås att e-tjänstelegitimationer ska tillhandahållas den som tjänstgör vid eller innehar uppdrag för en statlig myndighet under regeringen och, som för att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter, behöver styrka sin identitet eller tjänsteställning. Betänkandet remitterades i februari 2022. Det pågår också en utredning om säker och tillgänglig digital identitet (dir 2022:142). Den utredningen ska lämna förslag på hur staten kan utfärda en e-legitimation på högsta tillsnivå (delbetänkande lämnat oktober 2023, SOU 2023:61) samt se över behovet av

anpassningar som följer av den reviderade eIDAS-förordningen. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 maj 2024.

Tillgång till e-tjänstelegitimation är en central del av den digitala infrastrukturen inom välfärden och därför en prioriterad fråga. Mot bakgrund av att den hanteras i ett relativt nytt betänkande och att närliggande frågor just nu utreds bedömer Digg att det finns skäl att avvakta den fortsatta beredningen innan frågan kan hanteras inom ramen för Valfärdsuppdraget.

Informationsutbyte inom elevhälsan

I inventeringen uppges att det ofta råder stor osäkerhet om vilka uppgifter som får delas mellan de yrkeskategorier som ingår i elevhälsan eftersom de arbetar under olika sekretessbestämmelser. Det framförs att det därför kan finnas skäl att förtydliga bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) alternativt stärka kunskapen kring sekretessregleringen.

Frågan om möjligheten att dela information inom elevhälsan bedöms inte ha sådan tydlig koppling till digitalisering av välfärden att den bör prioriteras av Digg i det fortsatta arbetet med Valfärdsuppdraget.

Bättre förutsättningar att hantera elever och personal med skyddade personuppgifter

I inventeringen framkommer att det är svårt att säkerställa att identiteten på elever och personal som lever med skyddade personuppgifter inte röjs. Det uppges bland annat bero på att elever och personal behöver kunna identifieras i olika sammanhang och att fiktiva uppgifter därför inte alltid kan användas. I inventeringen framkommer att det kan finnas behov av specialreglering för personer med skyddade personuppgifter, inte bara inom skolväsendet utan även inom andra välfärdssektorer.

Frågan om ny reglering för personer med skyddade personuppgifter bedöms inte ha sådan tydlig koppling till digitalisering av välfärden att den bör prioriteras av Digg i det fortsatta arbetet med Valfärdsuppdraget.

Tillgång till digitala verktyg och tjänster i utbildningen och administration

I inventeringen framkommer att Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG ("dataskyddsförordningen") begränsar möjligheten att använda digitala verktyg i utbildningen och i administrationen. I inventeringen efterfrågas ett nationellt ledarskap för att klara av de utmaningar som det offentliga står inför när det gäller framförallt molntjänster. I inventeringen framkommer till exempel att alla huvudmän behöver bedöma lagligheten i samma verktyg istället för att bedömningarna samordnas inom det offentliga. Bedömningarna kräver resurser och stor sakkunskap inom flera områden som många huvudmän inte besitter.

Möjligheten att använda molntjänster är central för den digitala utvecklingen inom välfärden och därför en prioriterad fråga. De rättsliga utmaningarna finns i första hand inom EU-lagstiftningen vilket gör de svårt att åtgärda genom sådana författningsförslag som ska tas fram i arbetet med Välfärdsuppdraget. Digg anser, trots det, att ett ökat statligt ansvarstagande är nödvändigt för att det offentliga ska kunna nyttja digitala tjänster och teknik för att effektivisera och lösa olika problem inom välfärdssektorn. Det handlar bland annat om att stärka och samordna myndigheternas arbete inom området och att strategiskt verka för långsiktigt hållbara juridiska lösningar och regelverk. Digg bedömer att ett sådant arbete med fördel sker genom samarbete mellan flera statliga myndigheter med stöd av regeringsuppdrag. Alternativt att regeringen tillsätter en utredning om hur ett sådant tvärsektorieellt arbete kring molntjänster bör organiseras, ledas och utföras.

Hälso- och sjukvård

Krav att privata utförare ska använda vissa utpekade digitala system

I inventeringen beskrivs att det förekommer att kommuner och regioner i vissa fall ställer krav på att en privat aktör ska använda ett visst utpekat digitalt system. Den typen av krav anses hämma den egna digitala utvecklingen hos de privata aktörerna.

Digg bedömer att frågan i första hand bör hanteras inom ramen för de överprövningsmöjligheter som finns i upphandlingsregelverket och i den reglering som styr valfrihetssystem. Frågan bör därför inte prioriteras i det fortsatta arbetet med Välfärdsuppdraget.

Möjlighet att kunna ta del av röntgenbilder i nationell patientöversikt

I inventeringen framkommer att möjligheten att digitalt kunna ta del av röntgenbilder som tagits av en annan aktör inom hälso- och sjukvården är begränsad. Det framhålls att röntgenbilder bör kunna delas via nationell patientöversikt (NPÖ) på samma sätt som andra journalhandlingar. Problemet uppges bland annat bero på att det är frivilligt att delta i NPÖ och att det inte är reglerat vilken information som ska delas i översikten.

I betänkandet Patientöversikter inom EES och Sverige (SOU 2023:13), som presenterades i mars 2023, behandlas frågan om patientöversikter. Utredningen har bland annat haft i uppdrag att analysera om patientöversikten eller delar av patientöversikten ska vara obligatorisk och hur detta kan regleras.

Med anledning av det betänkande som relativt nyligen presenterats bör frågan inte prioriteras i Diggs fortsatta arbete med Välfärdsuppdraget.

Begränsningar i möjligheten att använda AI-driven medicinteknik

I inventeringen framkommer att det finns rättsliga hinder kopplat till träning och användning av AI-driven medicinteknik. De rättsliga hindren uppges dels vara begränsningar i patientdatalagen (2008:355) som gör sekundäranvändning av personuppgifter svår, dels avsaknaden av sekretessbrytande bestämmelser.

Frågan om sekundäranvändning av hälsodata behandlas i utredningen Hälsodata som nationell resurs för framtidens hälso- och sjukvård (dir 2022:41). Frågan bör därför inte prioriteras i Diggs fortsatta arbete med Valfärdsuppdraget.

Rättsliga förutsättningar för privata vårdgivare att lämna uppgifter till regioner för kvalitetsuppföljning

I inventeringen framkommer att det kan vara svår att följa upp verksamheten hos privata vårdgivare, dels i syfte att säkerställa god vård, dels för att kunna betala ut rätt ersättning. Privata vårdgivare uppges inte sällan hänvisa till tystnadsplikten och neka att lämna ut personuppgifter. Avsaknaden av bestämmelser om uppgiftsskyldighet och regler som bryter tystnadsplikten anses vara rättsliga hinder.

Frågan beskrivs i betänkandet Informationsöverföring inom vård och omsorg (SOU 2021:4, se bland annat s. 301 och 603 ff.). I promemorian Uppgiftsskyldighet för utförare inom socialtjänsten (S2022/02856) lämnas förslag på uppgiftsskyldighet för privata utförare av verksamhet som bedrivs enligt socialtjänstlagen.

Digg bedömer att frågan i första hand handlar om möjligheter till ändamålsenlig uppföljning av kvaliteten av verksamhet inom välfärdssektorn snarare än om hinder för digitalisering. Digg anser att frågan med fördel bör hanteras tillsammans med den större frågan om uppföljning över organisationsgränser. Digg bör därför inte prioritera frågan i det fortsatta arbetet med Valfärdsuppdraget.

Röjandebegreppet i offentlighets- och sekretesslagen skapar hinder för digitala tjänster

I inventeringen framkommer att förbudet i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) att röja en uppgift som omfattas av sekretess försvårar möjligheten att kunna använda digitala tjänster och produkter.

Efter att inventeringen genomförts har en ny bestämmelse i 10 kap. 2 a § offentlighets- och sekretesslagen trätt ikraft som gör det möjligt att lämna uppgifter som omfattas av sekretess till en enskild eller en annan myndighet som har i uppdrag att tekniskt bearbeta eller tekniskt lagra uppgifterna. Även om det kan finnas behov av liknande sekretessbrytande, bestämmelser för andra typer av tjänster bedömer Digg det som för tidigt att göra en sådan översyn. Digg bör därför inte prioritera frågan i det fortsatta arbetet med Valfärdsuppdraget.

Ökad användning av välfärdsteknik för personer med nedsatt beslutsförmåga

I inventeringen framkommer behov av att öka användningen av välfärdsteknik för personer med nedsatt beslutsförmåga. Avsaknaden av rättslig regleringen uppges hämma användningen av välfärdsteknik för den målgruppen.

Användning av välfärdsteknik har utretts i flera omgångar och under många år, dels inom socialtjänst, dels inom hälso- och sjukvård. I propositionen Välfärdsteknik inom äldreomsorgen (prop. 2022/23:131) har regeringen lämnat förslag på reglering som syftar till att motverka den osäkerhet som finns. Propositionen har behandlats av riksdagen och nya bestämmelser börjar gälla den 1 mars 2024 (Riksdagens protokoll 2023/24:38).

Utredningen Välfärdsteknik inom socialtjänsten och verksamhet enligt LSS (dir. 2023:147) har i uppdrag att analysera och föreslå hur en reglering kan utformas så att personer med nedsatt beslutsförmåga kan få ta del av insatser genom digital teknik.

Med hänvisning till de lagstiftningsåtgärder och den utredning som nu pågår bedömer Digg att frågan inte bör prioriteras i arbetet med Välfärdsuppdraget.

Ökad digital kommunikation via sms med patienter

I inventeringen framkommer behov av att i större utsträckning kunna kommunicera med patienter via sms eller e-post. Till exempel kunna förmedla information om att en patient fått receptförnyelse, förfrågan om att delta i patientenkät och notiser om att det finns uppdateringar i 1177 som patienten behöver ta del av.

Enligt 3 kap. 16 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2016:40) om journalföring och behandling av personuppgifter i hälso- och sjukvården får endast kallelser och påminnelser skickas med vanliga SMS och e-postmeddelanden.

Den rättsliga reglering som uppges hindra vårdgivare från att i högre utsträckning kommunicera via sms och e-post finns i Socialstyrelsens föreskrifter. Digg har varit i kontakt med sakkunniga på Socialstyrelsen och informerat om det behov som framförts och om önskemålen om justering av nuvarande föreskrifter. Digg bedömer att frågan inte bör prioriteras i arbetet med Välfärdsuppdraget.

Journaler vid verksamhetsövergångar

I inventeringen beskrivs att det uppstår problem med hanteringen av journaler vid verksamhetsövergångar, till exempel när en utförare ersätts av en annan utförare efter upphandling eller då en verksamhet läggs ned. Problematiken beskrivs utförligt i bilaga till betänkandet Ombuds tillgång till vård- och omsorgsuppgifter och förenklad behörighetskontroll inom vården (SOU 2021:39).

Frågan om journalhantering vid verksamhetsövergångar bedöms inte ha sådan tydlig koppling till digitalisering av välfärden att den bör prioriteras av Digg i det fortsatta arbetet med Välfärdsuppdraget.

Användning av molntjänster inom hälso- och sjukvård

I inventeringen framkommer att Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG ("dataskyddsförordningen") begränsar möjligheten att använda molntjänster. I inventeringen efterfrågas ett nationellt ledarskap för att klara av de utmaningar som det offentliga står inför när det gäller framförallt molntjänster. I inventeringen uppges att användning av molntjänster är en förutsättning för att kunna leverera den bästa vården.

Möjligheten att använda molntjänster är central för den digitala utvecklingen inom välfärden och därför en prioriterad fråga. De rättsliga utmaningarna finns i första hand inom EU-lagstiftningen vilket gör de svårt att åtgärda genom sådana författningsförslag som ska tas fram i arbetet med Välfärdsuppdraget. Digg anser, trots det, att ett ökat statligt ansvarstagande är nödvändigt för att det offentliga ska kunna nyttja digitala tjänster och teknik för att effektivisera och lösa olika problem inom välfärdssektorn. Det handlar bland annat om att stärka och samordna myndigheternas arbete inom området och att strategiskt verka för långsiktigt hållbara juridiska lösningar och regelverk. Digg bedömer att ett sådant arbete med fördel sker genom samarbete mellan flera statliga myndigheter med stöd av regeringsuppdrag. Alternativt att regeringen tillsätter en utredning om hur ett sådant tvärsektoriellt arbete kring molntjänster bör organiseras, ledas och utföras.